

Κύριε Πρύτανη,
Κυριε Υπουργέ
Κυριοι και Κυρίες Πρώην Υπουργοί
Κύριοι Αντιπρυτάνεις,
Κύριοι Συγκλητικοί,
Κυριοι Ακαδημαϊκοί της Ελληνικής Ακαδημίας και των διεθνών Ακαδημιών
Κύριοι Συνάδελφοι Κυρίες και Κύριοι

Αποτελεί ιδιαίτερη τιμή και προνόμιο για εμένα να παρουσιάσω σήμερα από τη θέση αυτή μια παγκοσμίου εμβέλειας προσωπικότητα τόσο στον ακαδημαϊκό χώρο όσο και στον ευρύτερο χώρο της επιστημονικής πολιτικής τον Καθηγητή Φώτη Καφάτο. Μια προσωπικότητα που δέσποσε και δεσπάζει στην περιοχή των βιοεπιστημών στο Παγκόσμιο στερέωμα.

Είναι έργο δύσκολο χωρίς αμφιβολία όμως και ευχάριστο μια και αποδίδεται έστω και αργά ο οφειλόμενος φόρος τιμής από το πρώτο Πανεπιστήμιο της χώρας σε εκείνο που πρώτος εγκαθίδρυσε τη σύγχρονη Βιολογία στη χώρα μας.

Σαφώς η προσωπική σχέση που για σαράντα και πλέον χρόνια έχει σφυρηλατηθεί με τον Καθηγητή Φώτη Καφάτο σε διάφορα στάδια της ζωής μας κάνει το έργο αυτό ιδιαίτερα δύσκολο. Όμως ίσως στη συγκεκριμένη χρονική συγκυρία είναι πιο εύκολο παρά ποτέ. Η όποια τυχόν αστοχία στην παρουσίαση του τιμώμενου μόνο σε αδυναμία του ομιλώντος μπορεί να αποδοθεί, σε καμία όμως περίπτωση σε υστεροβουλία.

Ο Φώτης ο Καφάτος γεννήθηκε στην Κρήτη και διστάζει να δείχνει ότι είναι Κρητικός σε όποια χώρα και να βρίσκεται.

Τελείωσε το Γυμνάσιο στην Κρήτη και εν συνεχεία πήγε στο Cornell από όπου πήρε και το πρώτο πτυχίο στη Ζωολογία. Οι επιστημονικές ανησυχίες είχαν αρχίσει από τη νεαρή ηλικία και ενώ ήταν ακόμη φοιτητής εκπαιδεύεται στην έρευνα και δημοσιεύει τις πρώτες εργασίες με τον Thomas Eisner. Συνεχίζει στο Harvard για μεταπτυχιακές σπουδές και μετά την ολοκλήρωση του Master και του PhD προσλαμβάνεται αμέσως στο Harvard ως λέκτορας την αρχή για εξελιχθεί μετά από 6 μήνες σε Επίκουρο Καθηγητή Το 1969 σε ηλικία μόλις 29 ετών εκλεγεται Τακτικός Καθηγητής και είναι ο νεώτερος Καθηγητής στην ιστορία του Harvard. Ξεκινά την επιστημονική του σταδιοδρομία απομονώνοντας και καθαρίζοντας ένα ενζυμο το οποίο εμπλέκεται στην διασπαση του κουκουλιού του μεταξοσκώληκα και

στην συνεχεία εστιάζεται στην μελέτη των πρωτεϊνών του χορίου που πιστεύει ότι έχουν καθοριστικό ρόλο στην διαφοροποίηση του ωθηκαρίου. Για να αντιμετωπίσει τις ανάγκες που αναφέρονται στα ερωτήματα που προσπαθεί να απαντήσει στο ερευνητικό του πρόγραμμα, στρέφεται στην ανάπτυξη νέων τεχνικών. Συνδυάζει τις στέρεες γνώσεις που έχει στη Βιολογία με τις νέες προσεγγίσεις που αναπτύσσονται εκείνα τα χρόνια στην Μοριακή Βιολογία και αυτό του επιτρέπει να κάνει σημαντικές συνεισφορές στην νέα επιστήμη. Μέχρι το 1990 σημαντικό ποσοστό των ερευνητικών του προσπαθειών εστιάζονται στην ανάπτυξη μοριακών τεχνικών για τη διερεύνηση της δομής και λειτουργίας σημαντικών γονιδίων στα ευκαρυωτικά αλλά και στην αντιμετώπιση ερωτημάτων στην κυτταρική διαφοροποίηση και Μοριακή εξέλιξη. Είναι ανά την υφήλιο γνωστή η συνεισφορά του μαζί με τον Tom Μανιάτη και τον Αργύρη Ευστρατιάδη στην ανάπτυξη μιας μεθοδολογίας για τη σύνθεση του πλήρους μήκους cDNA, την κλωνοποίηση και την αλληλούχισή του. Η μέθοδος στην αρχή εφαρμόστηκε για το γονίδιο της β-γλοβίνης και στη συνέχεια για να προσδιοριστούν και να αναλυθούν οικογένειες γονιδίων που κωδικοποιούν για πρωτείνες που εμπλέκονται στο σχηματισμό του χορίου. Η εμπειρία αυτή τον βοήθησε να αναπτύξει αργότερα εργαλεία βιοπληροφορικής και να ξεκινήσει την ανάλυση του γονιδιώματος στην αρχή στη *Drosophilla* και αργότερα στο κουνούπι. Η υψηλή εξοικείωση με τις σύγχρονες τεχνικές της Μοριακής Βιολογίας σε συνδυασμό με τη βαθιά γνώση στη Βιολογία του επιτρέπει να διαμορφώσει τα τελευταία χρόνια ένα νέο ιδιαίτερα σημαντικό ερευνητικό πρόγραμμα στα πλαίσια του οποίου μελετώνται οι ανοσολογικές αντιδράσεις μεταξύ των παρασίτων της *malaria* και του οχήματος φιλοξενίας της, το κουνούπι.

Αναπτύσει νέες συνεργασίες με μια σειρά πρωτοπόρα εργαστήρια σε Ευρώπη και Αμερική και προχωρεί στην αλληλούχισή του γονιδιώματος του *Anopheles gambiae*, πρόγραμμα που ολοκληρώθηκε το 2002 και που βέβαια ανέδειξε νέες διαστάσεις στις αντιδράσεις του παρασίτου με τον ξενιστή. Νέα γονίδια εντοπίστηκαν και χαρτογραφήθηκαν. Νέα μικρά RNA αναπτύχθηκαν για να σιγήσουν μη επιθυμητά γονίδια, νέες προσεγγίσεις για το ανοσοποιητικό σύστημα ανευρέθηκαν. Αποτελεί σήμερα κοινή αντίληψη μεταξύ των ειδικών ότι η κατανόηση του μηχανισμού θα συμβάλει αποφασιστικά στην αντιμετώπιση της ελονοσίας.

Παράλληλα όμως με τα ερευνητικά του προγράμματα, ο Φώτης ο Καφάτος έχει σαν στόχο της ζωής του να αναπτύξει νέες σχολές, νέα ινστιτούτα μέσα στα οποία να

εκπαιδευτούν πολλές δεκάδες επιστημόνων από όλα τα μέρη του κόσμου και να μνηθούν στο θαυμαστό κόσμο των μοριακών βιοεπιστημών.

Χρειάζεται ιδιαίτερη τόλμη να αποφασίσει να δεχθεί να πάρει το 1969 μετά από μετάκληση μαζί με την έδρα του στο Harvard και την έδρα της Γενικής Βιολογίας στο Τμήμα Βιολογίας του Πανεπιστημίου της Αθήνας. Οι καιροί είναι δύσκολοι αλλά ο Καθηγητής Φώτης Καφάτος είναι αποφασισμένος να δημιουργήσει την πρώτη σχολή Μοριακής Βιολογίας στο Πανεπιστήμιο της Αθήνας. Στρατολογεί νέους επιστήμονες από τα πιο γνωστά Πανεπιστήμια Ευρώπης και Αμερικής και πείθει τον κάθε ένα ξεχωριστά με τον τρόπο που μόνο ο Φώτης ξέρει ότι αξίζει τον κόπο η επιστροφή τους στην Ελλάδα. Μέσα από αντιξοότητες οργανώνει ερευνητικές ομάδες με νέους υποψηφίου διδάκτορες και πολλούς προπτυχιακούς φοιτητές τους οποίους δεν παύει να προωθεί για παραπέρα εκπαίδευση στα καλύτερα Πανεπιστήμια. Η προσπάθεια αυτή συνεχίζεται για μια δεκαετία και ο Καθηγητής μοιράζεται τον χρόνο του μεταξύ Harvard Πανεπιστημίου Αθήνας. Το Πανεπιστήμιο όμως της Αθήνας είναι ακόμη αρκετά συντηρητικό για να αποδεχθεί εύκολα τις ιδέες του Φώτη του Καφάτου. Η διαπίστωση αυτή σε συνδυασμό με την ποσολογική αγ'απη του για την κρήτη τον οδηγεί να θεωρήσει ότι έχει ολοκληρώσει ένα κύκλο στο Πανεπιστήμιο της Αθήνας και να αποφασίσει το 1982 να δημιουργήσει κάτι εντελώς καινούριο για τα επιστημονικά δεδομένα της Ελλάδος στο νεοιδρυθέν Πανεπιστήμιο της Κρήτης. Πειθει την πολιτική ηγεσία για την δημιουργία του κατάλληλου Προεδρικού διατάγματος και διαμορφώνει πρωτόγνωρο για την Ελλάδα νομικό πλαίσιο που συνδέει το νέο Πανεπιστήμιο της Κρήτης με ένα νέο Ερευνητικό κέντρο το ΙΤΕ και αντιστοιχα το τμήμα Βιολογίας με το αντιστοιχο Ινστιτούτο Βιολογίας του ΙΤΕ. Με καινούριο ενθουσιασμό ξεκινά πάλι από την αρχή. Δημιουργεί ένα νέο πρωτοποριακό προεδρικό διάταγμα που διέπει τη διασύνδεση του Πανεπιστημίου με το ερευνητικό κέντρο. Προσελκύει νέους επιστήμονες από τη διασπορά και επιβλέπει προσωπικά τη λειτουργία του νέου μοντέλου στηρίζοντας το με ολη την δύναμη που διαθέτει. Τα αποτελέσματα είναι εντυπωσιακά μέσα σε λίγα χρόνια καταφέρνει να εγκαθιδρύσει μια ερευνητική οντότητα στην Κρήτη η οποία παρά τους φυσικούς περιορισμούς λόγω της θέσης εγκαθιδρύεται στο διεθνές και εθνικό επιστημονικό και γρηγορα απολαμβάνει υψηλή αναγνώριση.

Η Ελλάδα όμως φαίνεται να μη χωρά το Φώτη τον Καφάτο εξ άλλου έχουν περάσει και τα 10 χρόνια που κατά μέσο όρο μένει σε κάθε θέση και το 1993 αποφασίζει να διεκδικήσει τη Γενική Διεύθυνση του παγκοσμίου εμβέλειας Ευρωπαϊκού

Εργαστηρίου Μοριακής Βιολογίας στη Χαϊδελβέργη. Μετά την τιμητική εκλογή του στη θέση από τους εκπροσώπους των κρατών μελών αρχίζει μια νέα πορεία γεμάτη επιτυχίες.

Ο Φώτης ο Καφάτος τη δωδεκαετία που παρέμεινε στη Γενική Διεύθυνση του Ευρωπαϊκού κέντρου άφησε πραγματικά εποχή. Μαζί με τα ερευνητικά προγράμματα που υλοποιεί εργάζεται σκληρά για την οργάνωση αυτού του πολύπλοκου οργανισμού και διαμορφώνει ένα παγκοσμίου εμβελείας πρόγραμμα μεταπτυχιακών σπουδών δεν είναι υπερβολή να πει κανείς ότι μετέτρεψε το Πανευρωπαϊκό αυτό εργαστήριο σε Μέκκα της Μοριακής Βιολογίας. Μόνο αισθήματα εθνικής υπερηφάνειας κατελάμβαναν όλους όσους εκείνα τα χρόνια ασχολούντο με την επιστημονική πολιτική της χώρας όταν ακούγαν τα σχόλια διακεκριμένων επιστημόνων και πολιτικών για το έργο που επιτελεί ο Φώτης ο Καφάτος στη Χαϊδελβέργη.

Τι όμως κι αν συνταξιοδοτήθηκε από το Ευρωπαϊκό εργαστήριο, τίποτε δεν μπορεί να σταματήσει την επιστημονική δραστηριότητα του Φώτη του Καφάτου. Το 2005 παίρνει μια νέα έδρα της ανοσογενετικής στο Imperial College στο Λονδίνο για να συνεχίσει το πρόγραμμα με τις αντεπιδράσεις παρασίτου και ξενιστού, και μια θέση Adjunct Professor της Ανοσολογίας το 2007 στο Πανεπιστήμιο του Harvard από όπου ξεκίνησε.

Άπιαστο όνειρο στην Ευρωπαϊκή Κοινότητα είναι ο συντονισμός των ερευνητικών προσπαθειών και ένας τρόπος που επελέγη είναι η δημιουργία του ERC (European Research Council). Το συμβούλιο στελεχώθηκε από επιλεγμένα μέλη της Ευρωπαϊκής επιστημονικής πολιτικής σκηνής και ως πρώτος πρόεδρος επελέγη ο Φώτης ο Καφάτος. Ένα καινούριο πεδίο δουλειάς ανοίχτηκε μπροστά του και όπως πάντα το αντιμετωπίζει ως νέα πρόκληση και με δυναμισμό που θα ζήλευαν έφηβοι προσπαθεί να διαμορφώσει πλαίσια επιχορήγησης επιλεγμένων ερευνητικών προτάσεων για νέους ανθρώπους που εργάζονται ή έρχονται να εργαστούν στην Ευρώπη.

Με μια τέτοια ακαδημαϊκή καριέρα βεβαίως και δεν είναι περίεργο η σωρεία των τιμητικών διακρίσεων που έχει από όλες τις χώρες σε όλα τα μήκη και τα πλάτη του κόσμου. Θα προσπαθήσω να απαριθμήσω ένα μικρό μόνο αριθμό από τις πολυάριθμες διακρίσεις που έχει :

Μέλος του Ευρωπαϊκού οργανισμού Μοριακής Βιολογίας από το 1977, μέλος της Εθνικής Ακαδημίας των Επιστημών της Αμερικής από το 1982. Μέλος της Academia

Europana από το 1991, ξένο μέλος της Γαλλικής Ακαδημίας επιστημών από το 2002. μέλος της Παπικής Ακαδημίας επιστημών από το 2003. Ξένο μέλος της Βασιλικής Ακαδημίας του Λονδίνου από το 2003. Μέλος της Ευρωπαϊκής Ακαδημίας επιστημών και τέχνης από το 2007.

Έχει τιμηθεί με το χρυσό μετάλλιο της Ακαδημίας της Τσεχοσλοβακίας το 1995, με το μετάλλιο από την Ακαδημία Αθηνών το 2000, με τον Ταξιάρχη του Φοίνικα από τον Πρόεδρο της Ελληνικής Δημοκρατίας το 2003. Με το παράσημο πρώτης τάξης από τον Πρόεδρο της Γερμανικής Δημοκρατίας το 2004, με το μετάλλιο τιμής της πόλης του Ηρακλείου το 2004. Με το μεγάλο μετάλλιο του Πανεπιστημίου της Χαϊδελβέργης το 2005. Είναι Επίτιμος Καθηγητής του Πανεπιστημίου της Χαϊδελβέργης και επισκέπτης Καθηγητής του Αυτοκρατορικού Πανεπιστημίου της Αγγλίας. Είναι επίτιμος Διδάκτωρ σε όλα τα Ελληνικά Πανεπιστήμια, Γεωργικό Πανεπιστήμιο το 1992, Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης το 1994. Πανεπιστήμιο Luis Pasteur Στρασβούργου το 2002. Δημοκρίτειο Πανεπιστήμιο Θράκης το 2004. Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων το 2005, Πανεπιστήμιο Πατρών το 2005. Θα μπορούσα να μιλώ ακόμα για αρκετή ώρα παραθέτοντας διακρίσεις με τις οποίες έχει τιμηθεί ο Καθηγητής από διάφορους οργανισμούς, κοινωφελή ιδρύματα που ευρίσκονται στις διάφορες χώρες του κόσμου, θα καταχραζόμουν όμως την υπομονή σας και θα επέτεινα την ανυπομονησία σας να ακούσετε τον διακεκριμένο επιστήμονα.

Αν κάτι ήθελα να προσθέσω πριν κλείσω είναι κάτι που δεν περιγράφεται με λόγια, την Αγάπη του Φώτη του Καφάτου για την Ελλάδα, την αγάπη για όλους τους συναδέλφους του που εργάστηκαν μαζί του, τη στήριξη που δίδει σε όλους μας με οποιοδήποτε τρόπο μπορεί αλλά και τη ζωντάνια του που δίδει τη δυνατότητα να απολαμβάνει κάθε μέρα τη ζωή μαζί με την αγαπημένη του σύζυγο Σάρα και τα παιδιά και τα εγγόνια του.